

Traduci le due parti (A e B) del testo latino proposto. Della parte A) ti vengono fornite due traduzioni (Annibaletto 1938; Timpanaro 1988) delle quali devi servirti per elaborare una tua personale traduzione: puoi utilizzarle in parte, modificarle, fonderle.

Al termine della traduzione elabora un breve commento che motivi le scelte da te fatte.

Composto da Cicerone nel 44. a. C., il *De divinatione* è un dialogo in due libri che si svolge tra Cicerone e il fratello Quinto nella villa di Tuscolo. Nel I libro Quinto difende la propria convinzione che la divinazione sia una scienza vera, nel II Cicerone replica, non senza ironia, confutando in modo razionalistico e serrato le argomentazioni del fratello.

A) Cicerone *De divinatione* II (I prodigi rientrano nella natura: molti sembrano prodigi perché non conosciamo a fondo il potere della natura)

Sed quoniam de extis et de fulgoribus satis est disputatum, ostenta restant, ut tota haruspicina sit pertractata. Mulae partus prolatus est a te. Res mirabilis, propterea quia non saepe fit; sed si fieri non potuisset, facta non esset. Atque hoc contra omnia ostenta valeat: numquam, quod fieri non potuerit, esse factum; sin potuerit, non esse mirandum. Causarum enim ignoratio in re nova mirationem facit; eadem ignoratio si in rebus usitatis est, non miramur. Nam qui mulam peperisse miratur, is quo modo equa pariat, aut omnino quae natura partum animantis faciat, ignorat. Sed quod crebro videt non miratur, etiamsi cur fiat nescit; quod ante non vidit, id si evenit ostentum esse censet. Utrum igitur cum concepit mula an cum peperit, ostentum est? **50** Conceptio contra naturam fortasse, sed partus prope necessarius. Sed quid plura? Ortum videamus haruspicinae; sic facillume quid habeat auctoritatis iudicabimus. Tages quidam dicitur in agro Tarquiniensi, cum terra araretur et sulcus altius esset impressus, exstitisse repente et eum adfatus esse qui arabat.

B) Cicerone *De divinatione* II (Origine dell'aruspicina: esame e discussione della storia di Tagete)

Is autem Tages, ut in libris est Etruscorum, puerili specie dicitur visus, sed senili fuisse prudentia. Eius adspectu cum obstipuisset bubulcus clamoremque maiorem cum admiratione edidisset, concursus esse factum, totamque brevi tempore in eum locum Etruriam convenisse. Tum illum plura locutum multis audientibus, qui omnia verba eius exceperint litterisque mandarint. Haec accepimus ab ipsis, haec scripta conservant, hunc fontem habent disciplinae. **51** Num ergo opus est ad haec refellenda Carneade? Num Epicuro? Estne quisquam ita desipiens, qui credat exaratum esse, deum dicam an hominem? Si deum, cur se contra naturam in terram abdiderat, ut patefactus aratro lucem adspiceret? Quid? Idem nonne poterat deus hominibus disciplinam superiore e loco tradere? Si autem homo ille Tages fuit, quonam modo potuit terra oppressus vivere? Unde porro illa potuit, quae docebat alios, ipse didicisse? Sed ego insipientior quam illi ipsi qui ista credunt, qui quidem contra eos tam diu disputem. Vetus autem illud Catonis admodum scitum est, qui mirari se aiebat, quod non rideret haruspex, haruspicem cum vidisset.